

SOSYAL YAPI ÖZELLİKLERİNİN SPORA ETKİSİ

*Cengiz BAYRAKTAR**

ÖZET

Sosyal yapı, bir toplumun kültürel yapı ve fiziki yapı özelliklerini kapsamaktadır. Kültürel yapı; toplumun yaşama tarzı, buna bağlı olarak dinini, örf ve adetlerini, aile yapısını, dilini içine almaktadır. Fiziki yapı ise; nüfus, yerleşim, barınma, sanayi, ekonomi ve eğitim yapılarının özelliklerini kapsamaktadır.

Sosyal yapı, her toplumda farklı, farklı özellikler göstermektedir. Bu farklı özellikler o toplumun fiziksel ve kültürel yapı gelişmişliğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada sosyal yapı özelliklerini inceleyip bu özelliklerin Türk sporunun gelişmesindeki olumlu veya olumsuz yönlerini ele alacağız. Toplumsal değişme sürecinde, değişimin içeriğine bağlı olarak spor da değişiklik göstermiştir. Çünkü spor insanlık tarihinin her döneminde yapılmış olan bir faaliyettir. Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturarak ortaya çıkmakta, değişmekte ve yeniden biçim kazanmaktadır.

Günümüzde, uluslararası yarışmalarda gelişmişliğin göstergesi, soğuk savaş aracı ve politik başarının ölçüsü olarak da çok amaçlı fonksiyonu olan spor, doğal olarak içinde bulunduğu toplumun sosyal yapısından etkilenmekte ve gelişme sürecini buna paralel olarak sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal (fiziki-kültürel) yapı, Spor gelişimi.*

* *Yrd. Doç. Dr; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Rize Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.*

SUMMARY

The Effect of Social Structure Characteristics on Sport

Social structure consists of a society's cultural and physical structures. Cultural structure involves life style of that society, and dependant on it, involves its religion, its customs and traditions, its family structure and its language. On the other hand, physical structure contains the characteristics of its population, settlement, shelter, industry, economy and education structures.

Social structures shows different characteristics in each society. These different characteristics bring to light the physical and cultural structure development of that society.

In this study we have dealt with the positive and negative effects of these characteristics in the development, of Turk sport by studying the social structure characteristics. In the progress of the social change, dependant on the contents the change, sport has shown a change, too. The reason is that sport is an activity done in every period of human history. By forming a tight connection between its own history and the society's history, sport appears, changes and takes a new form.

Today, sport which has multi-purpose functions like a sign of development, a means of cold war, the criterion of political success in international competitions is, naturally, affected by the social structure which it is in, and it maintains its development progress in parallel with that.

Key words: *Social (physical-cultural) structure, development of sport.*

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada sosyal yapı özelliklerini (fiziksel yapı özellikleri ve kültürel yapı özellikleri) inceleyip bu özelliklerin sporun gelişmesindeki olumlu veya olumsuz yönlerini ele alacağız. Bunun yanında sosyal yapının, Türk sporunun gelişimi üzerindeki rolü, genel olarak ele alınacaktır.

Araştırmanın Cevap Bulmayı Amaçladığı Sorular

1. Sosyal yapı özelliklerinden Fiziki Yapının sporun gelişimi üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri var mıdır?

a) Fiziki yapı özelliklerinden; Ülke nüfusunun çokluğu-azlığı veya genç nüfus yoğunluğu o ülkenin spor gelişiminde nasıl rol oynar?

- b) Fiziki yapı özelliklerinden; Ekonomik yapı özellikleri, gelişmiş-gelişmekte olan-azgelişmiş veya gelişmemiş olması o ülkenin spor gelişiminde nasıl rol oynar?
- c) Fiziki yapı özelliklerinden; Yerleşim ve Sanayi yapısının durumu, o ülkenin spor gelişiminde nasıl rol oynar?
- d) Fiziki yapı özelliklerinden; Eğitim yapısı o ülkenin spor gelişiminde nasıl rol oynar?

2. Sosyal yapı özelliklerinden Kültürel Yapının sporun gelişimi üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri var mıdır?

Kültürel yapı özelliklerinden; toplumun yaşama tarzı, buna bağlı olarak örf ve adetleri, aile yapısı, dili ve özellikle de dini o ülkenin spor gelişiminde nasıl rol oynar?

3. Sosyal yapı özelliklerinin Türk sporunun gelişimi açısından olumlu veya olumsuz etkileri nelerdir?

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırmada, literatür taraması, yayınlanmaya devam eden süreli yayınlar ve internet servisi kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ve hala var olan durumu bulunduğu şekliyle biçimlendirmeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde esas olan, durumu değiştirmeksizin gözleyebilmektir.

SOSYAL YAPI ÖZELLİKLERİNİN SPORA ETKİSİ

Her toplumsal kurum gibi, spor da, kimi görünür, kimi gizli, kimi doğal binlerce ipe toplumun gövdesine bağlıdır (Fişek 1989: 84). Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle, toplumdaki ilişkiler yolu ile ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır (Kale, 1994:249). Bu nedenle spor, hem toplumu etkilemekte hem de toplumdaki etkilenmektedir.

Toplumsal değişme sürecinde, değişimin içeriğine bağlı olarak spor da değişiklik göstermiştir. Çünkü spor insanlık tarihinin her döneminde yapılmış olan bir faaliyettir. Tarihteki ilk sporların, o zamanki yaşama bağlı olarak savunma ve saldırı kökenli sporlar olduğu görülmektedir. Okçuluk,

eskrim, güreş vb. sporlar Tunç çağının sporları arasında sayılabilir. Demir çağında ise daha çok taşıma ve ulaştırma kökenli olan, binicilik, yelken, kürek, kayak, kızak vb. sporlar karşımıza çıkar. Köleci toplumlarda, köle sahiplerinin hiç üretim yapmaksızın üründen pay almaya başlamalarıyla birlikte, serbest zamandan sınıfsal serbest zaman olanağının doğması da bireysel sporların yanı sıra takım sporlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu noktada köleciliğin doruğa ulaştığı eski Yunan'da, sporun gelişmesi son derece doğal karşılanmalıdır.

Sürekli bir hareket içerisinde bulunan, sürekli olarak yenilenen, yapılaşan ve yapısızlaşan toplumsal yapı, kendi bünyesinde bulunan ve farklı özellik ve etkinliklere sahip olan toplumsal ögeler tarafından değişmeye zorlanır. Bu ögeler, genellikle ekonomideki nicel ve nitel gelişmelerin, teknolojiye ilerlemelerin ve demografik oluşumların birer sonucu olarak ortaya çıkarlar (Tolan 1983:277).

Sosyal yapı, bir toplumun kültürel yapı ve fiziki yapı özelliklerini kapsamaktadır (Erkal 1992:49). *Fiziki yapı*; nüfus, yerleşim, barınma, sanayi, ekonomi ve eğitim yapılarının özelliklerini kapsamaktadır. *Kültürel yapı*; toplumun yaşama tarzı, buna bağlı olarak dinini, örf ve adetlerini, aile yapısını, dilini içine almaktadır.

Sosyal yapı, her toplumda farklı, farklı özellikler göstermektedir. Bu farklı özellikler o toplumun fiziksel ve kültürel yapı gelişmişliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu özellikler, dünya ülkelerini gelişmiş, gelişmemiş ve gelişmekte olan toplumlar olarak gruplara ayırmıştır.

Günümüzde tüm dünya ülkeleri spora büyük önem vermekte ve uluslararası spor organizasyonlarında ön sıralarda yer almak için mücadele etmektedir. Bu organizasyonlardan alınan başarılı sonuçlar ulusal saygınlığın bir göstergesi olarak kabul edilmekte; soğuk savaş aracı, politik başarının ölçüsü ve gelişmişliğin göstergesi olarak da çok amaçlı fonksiyonu olan spor hem toplumu etkilemekte, hem de toplumdan etkilenmektedir. Bununla beraber spor, gelişme sürecini bunlara paralel olarak sürdürmektedir (Kuter, 2003: 1).

A - FİZİKİ YAPI ÖZELLİKLERİ

1. EKONOMİK YAPI ÖZELLİKLERİ: Ekonomik yapıya bağlı olan ve spor gelişimini etkileyen unsurları şu şekilde sıralayabiliriz; Ekonomik yapıyı içeren unsurları şöyle sıralayabiliriz; a) Gelir seviyesinin yüksekliği. b) Serbest zaman yaratacak iş ortamı. c) Sanayileşme. d) Spor faaliyetleri için ayrılacak kaynak payı. e) Spor alt yapısının yeterliği ve dağılımı. f) Kamusal ihtiyaçları karşılanması.

Yukarıda sıralanan ekonomik unsurları, ekonomik yapı altında genel olarak ele alacağız.

Günümüzde ekonomik gelişmenin ve uluslar arası statüde güçlülüğün göstergesi olarak kabul edilen sportif başarının, ekonomik gelişmişlik seviyesiyle paralellik göstermesi kaçınılmaz gerçektir.

Gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan bireyler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen toplam gelirin, yine o ülkedeki bireylere faiz, kira, kar payı, maaş ve ücret gibi dağılım araçları ile paylaştırılmasını ifade eder (Işığışok,2003:1). Bir ülkenin milli gelir seviyesinin ve kişi başına düşen gelirlerin yüksekliği, refah seviyesinin de yüksekliği anlamına gelmektedir. Refah seviyesinin yüksekliği tamamen ekonomik gelişmeye bağlı olmakla beraber sosyal faaliyetlerin sürdürülmesi ve bireylerin sosyal faaliyetlere aktif olarak katılabilmeleri için en önemli unsuru oluşturmaktadır. Refah seviyesinin yüksek olması tek başına sporun gelişmesini sağlayamaz, ancak bu, eğitim ve spor bilincinin yerleştirilmesi ile başarılı olunabilir. Gelir seviyesinin yüksek olması bireye spor, araç, gereç ve malzemelerin sağlanmasında olumlu rol oynar. Bu tür faaliyetler için gerekli olan malzemelerin temini için elbette ki alım gücü gereklidir. Bunları yanı sıra refah düzeyinin yüksek olması yetersiz beslenmeden doğabilecek sağlık sorunlarını da ortadan kaldırmaktadır.

Serbest zaman ortamı yaratacak iş ortamı, çalışma saatlerinin düşürülmesi ve çalışan kesimin ek iş (ikinci bir iş) yapmamasıyla gerçekleştirilebilir. Ekonomik gelişmişlik sürecini tamamlamış ülkelerde serbest zaman ortamı da kendiliğinden doğmaktadır. Serbest zaman ortamı profesyonel sporcular için bir şey ifade etmemekte; ancak, amatör sporcular ve çalışan kesimin spor yapabilmesi için gerekli olan bir unsurdur.

Sosyal faaliyetlere devlet tarafından kaynak ayrılması hükümet politikasına bağlıdır. Kaynak payının yüksek olması, sosyal faaliyetler için gerekli olan eleman, tesis, araç-gereç-malzeme vb. gibi spor için gerekli unsurların sağlanması da sportif başarı düzeyini yükseltecektir.

Kamusal ihtiyaçlarını tamamlamış ülkeler, gelişmiş olarak nitelendirilen ülkelerdir. Kamusal ihtiyaçlar eğitim, barınma, istihdam, sağlık, vb. toplumsal ihtiyaçlardır. Kamusal ihtiyaçlar bireyleri psikolojik ve fizyolojik olarak etkilemektedir. Bireylerin kamusal ihtiyaçları karşılandığında ise; spora ayrılacak zaman artacak, bilinçli olarak spor yapılacak, kitle sporları gelişecek, spor seyircisi sayısında artışlar olacaktır.

Spor dünyasının en büyük ve yüksek maliyetli organizasyonlarından biri sayılan "Olimpiyatlar"ın yapıldığı şehirlere ve başarı gösteren ülkelere bakıldığında, bunların ekonomik olarak gelişmiş sayılan ülkeler olduğunu görmekteyiz. 1896 yılında başlayan modern olimpiyatlarda bu güne kadar 24

yaz oyunu gerçekleştirildi. 2000 yılına kadar Yaz Olimpiyatlar Oyunlarının yapıldığı şehirler ve ülkeler şunlardır;

Atina-Yunanistan, Paris-Fransa, Saint Louis-ABD, Atina-Yunanistan (*Olimpiyat oyunlarının 10. yıldönümü anısına*), Londra-İngiltere, Stocholm-İsveç, Berlin-Almanya (*savaş nedeniyle yapılmadı*), Anvers-Belçika, Amsterdam-Holanda, Los Angeles-ABD, Berlin-Almanya, Finlandiya ve Japonya (*savaş nedeniyle yapılmadı*), Londra-İngiltere, Helsinki-Finlandiya, Melbourne-Avustralya, Roma-İtalya, Tokyo-Japonya, Mexico City-Meksika, Münih-Almanya, Montreal-Kanada, Moskova-SSCB, Los Angeles-ABD, Seul-Güney Kore, Barcelona-İspanya, Atlanta-ABD, Sydney-Avustralya (Spor Ansiklopedisi, cilt 4: 135).

1986 Atina'dan, 2000 Sydney'e süregelen Olimpiyat Oyunlarının 104 yıllık tarihinde 128 ülkenin sporcuları şeref kürsüsüne çıktılar; altın, gümüş ve bronz madalyaları paylaştılar. Spor dünyasının en büyük gösterisinde ABD'li sporcular 2092 madalya ile ilk sırayı almış, Türkiye ise 64 madalya ile 34. sırada yer almıştır. İlk on sırayı paylaşan ülkeler şunlardır; ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa, İtalya, İsveç, Doğu Almanya, Macaristan, Almanya, Avustralya (Olimpiyatlar. 2003).

Türkiye, son elli yılda olduğu gibi gelişmiş ülke değil, hala gelişmekte olan ülkeler arasında sayılmaktadır. Türkiye'nin bu başarısızlığındaki temel kaynak, siyasi-sosyal-ekonomik, pek çok alanda sıkıntılarını aşamayıdır (Taşar, 2003: 1). Ekonomik yapıyı Türkiye açısından ele alırsak Türkiye ekonomik gelişme sürecini henüz tamamlayamamıştır. Bu nedenle yukarıda sıraladığımız spora teşvik faktörleri kitleleri yeterli düzeyde etkileyemeyecektir. Ancak, son yıllarda Türkiye'de kitle iletişim araçlarının gelişme göstermesi, ülke genelinde halkın spora ilgisini artırmakta, spor seyircisi eğitilmekte, sporun kitlelere yaygınlaştırılması sağlanmaktadır. Bu unsurlar, Türkiye'de spor gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir takım problemlerin ortadan kalkmasını sağlamıştır.

2. NÜFUS YAPI (DEMOGRAFİK) ÖZELLİKLERİ: Toplumların fiziki yapılarının özellikleri, bize o toplumun sosyal yapısı hakkında en geçerli bilgileri vermektedir. Bunların içerisinde en geçerli veriyi bize o toplumun nüfusu vermektedir.

Bir ülkenin sınırları içinde yaşayan insan sayısı bize o ülkenin nüfusunu verir. Nüfusu üç ana yaş gruplarına göre ayırabiliriz. Bunlar, 0-14 yaş grubu (çocuk grubu), 15-65 yaş grubu (genç ve orta yaş grubu), 65 ve yukarısı grubu (yaşlılar grubu). Türkiye nüfusunun % 60'ını orta yaş grubu, % 35.8'i çocuk grubu, % 4.1'i de yaşlılar grubu oluşturmaktadır (Erkal 1992: 49).

Birleşmiş milletler örgütüne göre genç, 15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir. Türkiye nüfusu son nüfus sayımı sonuçlarına göre 65 milyona yaklaşmaktadır. Bu nüfusun % 60'ını ise 25 yaş altındaki çocuk ve gençler oluşturmaktadır. 2000'li yıllarda ülkemiz nüfusu içerisinde, sadece gençlerin sayısının 20 milyon civarında olması beklenmektedir. Bu anlamda gerçekten genç bir nüfusuz (Kuter, 2003:2).

Bu oranlardan da anlaşıldığı gibi, Türkiye nüfusu, genç nüfus çoğunluğu bakımından büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu büyük genç nüfus potansiyeli, ilk etapta spor kaynağı bakımından çok büyük bir avantaj olarak görülmekte ise de, ülkemiz sosyal gelişmişlik düzeyi açısından ele alındığında düşündürücüdür. Çünkü, genç nüfus yoğunluğu gelişmiş ülkeler açısından her zaman avantaj konumunda iken gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere dezavantaj oluşturmakta, başta istihdam olmak üzere önemli sorunları beraberinde getirmektedir.

Gelişmiş olarak nitelendirilen ülkeler, kamusal ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü karşılamış ülkelerdir. Böyle ülkelere gençler istihdam edilmiş, spor faaliyetleri de kamusal ihtiyaçlar olarak ele alınarak spora gereken önem verilmiştir. Bu nedenle sosyal bir faaliyet olan spor, gençler tarafından sağlık için bir araç olarak görülmekte ve dolaysız olarak da kitle sporunda istenilen amaca ulaşabilmektedir. Bunun yanında genç nüfus, aktif sporda alt yapının oluşmasında gerekli olan potansiyeli oluşturacaktır.

Gelişmemiş ülkelere ise nüfusun ancak belli bir bölümü o ülkenin spor nimetlerinden faydalanabilmekte, böyle toplumlarda da kısa vadeli başarılarından ve kısır başarılarından başka bir şey elde edilememektedir. Gelişmiş ülkelere ise, genç nüfusun büyük bir bölümü spor yapabilmekte bunlar da, spor alt yapısında sürekliliğini sağlayabilmektedir. Bu alt yapı potansiyeli de, spordaki başarıyı yeni kuşaklara aktarabilmektedir. Gelişmemiş ülkelere ise, nüfusun kısıtlı bir bölümünün spor imkanlarından faydalanabildiği düşünülürse; bunlar da, genç yeteneklerin keşfedilmesini, kitle sporunun yayılmasını ve spordaki başarıyı olumsuz şekilde etkileyecektir. Gelişmemiş ülkelere, buna bağlı olarak bazı spor dallarında ve olimpik sporlarda başarı yüzdesinin düşük olması kaçınılmaz olacaktır.

Konuyu Türkiye açısından ele alırsak, Türkiye gelişme sürecini tam olarak tamamlamamış, geçiş döneminde bir ülke konumundadır. Bunun doğal sonucu olarak da, olimpik sporlarda yüksek başarı ve süreli başarıyı elde etmek zorlaşmaktadır. Ancak, maliyeti düşük olarak yapılabilecek spor dallarında başarılar sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra gelişme sürecini tamamlayamamamız nedeniyle, ülke içinde bölgeler arasında da, sporda başarı grafiği ve spor yapılaşması (kulüp, sporcu, teknik eleman, saha, tesis vb.) da çok büyük farklar göstermektedir. Türkiye'nin kalkınmamış kırsal kesimlerinde genç nüfus yoğunluğu yüksek olduğu halde sportif başarının

düşük olması, buna karşılık, kalkınmış bölgelerde genç nüfus yoğunluğunun düşük olduğu halde, lisansiyer sporcuların çokluğu ve sporda başarılar elde edilmesi bunun doğal sonucudur.

Sonuç olarak, ülke nüfusunun sporda avantajlı olabilmesi için genç nüfusun yoğunluk göstermesi tek başına yeterli olmamaktadır. Bir ülkenin genç nüfus potansiyeli o ülkenin sosyal yapısıyla (fiziki ve kültürel yapısıyla) birlikte desteklenirse, spor alt yapısının oluşturulmasında ve uluslar arası spor yarışmalarındaki başarıda avantaj sağlayan bir olgu olacaktır.

3. YERLEŞİM ve SANAYİ: Spor, sadece fiziki çevrenin etkisinde kalmamış, aynı zamanda insan unsuru tarafından beşerileştirilmiş olan sosyal çevrenin de izlerini taşır olmuştur. Her ne kadar çevreye şekil veren insan, medeniyetin de ilerleyişi ile doğayı değiştirmeye çalışmış ve yaratıcı olmuşsa da, hala deniz ve su sporlarının kıyı şeridinde, dağ sporlarının da buna olanak sağlayan doğa şartlarında yapılabildiği bir gerçektir (Erkal, 1989: 90).

Şehirleşme ve sanayileşme sportif faaliyetler üzerinde doğrudan ve dolayısıyla etkili olmaktadır. Şehirleşme ve sanayileşme ile sportif faaliyetlerin gelişmesi sırasında paralellik vardır (Binbaşıoğlu, 1987:2).

Günümüzde yaşanan sanayileşme ve şehirleşme sürecine bağlı olarak, sınıflar arasındaki farkların azaldığı kabul edilmektedir. Ancak bu gelişmiş uygar ülkelerde yaşam standardının yükselmesi ve siyasal iktidarlarca uygulanan politikalara bağlıdır. Ülkemizde ise plansız olarak yaşanan sanayileşme ve çarpık kentleşme sınıflar arasındaki farklılığı azaltmak bir yana katlanılmaz hale getirmektedir (Kuter 2003:1). Sanayi toplumlarında yerleşim kırsal kesimden şehre doğru olmaktadır. Daha iyi iş, daha iyi sosyal hayat yaşamak için şehre doğru yapılan yoğun göç, beraberinde çarpık ve sağlıksız şehirleşmeyi getirmektedir. Bu durum gecekondu mahalleri dediğimiz, alt yapıdan, sağlık hizmetlerinden, eğitim kurumlarından yoksun sağlıksız yerleşim alanları doğurmaktadır.

Bu tür yerleşim bölgelerinde insanların yaşaması için zorunlu ihtiyaçlar giderilmezken spor ihtiyaçları için gerekli olan ortamın yaratılması en son düşünülen konu olmaktadır. Burada yaşayan gençlik spor alanı olarak sokaktan başka bir yer bulamamakta ve spor dalı olarak da tesisi gerektirmeyen, ucuz malzemelerle yapılabilen spor dallarını (futbol ve bireysel spor dalları gibi) seçmektedir.

Ülkeler arasında gelir açısından farklılık olduğu gibi, kişiler ve aileler arasında da farklılaşmalar, spora katılma bakımından farklılıklar meydana getirebilmektedir. Zira bazı kişilerin ve ailelerin spora ve diğer serbest zaman faaliyetlerine çok fazla harcama gücü yokken; bazılarının durumu daha fazla harcama yapmaya müsaittir. Bu durum gelir seviyesi

düşük olan ailelerin serbest zaman faaliyetlerine katılmalarını büyük ölçüde engelleyici rol oynayacaktır. Ayrıca, farklı gelir gruplarına mensup kişi ve ailelerin yönedikleri spor dalları da farklı olabilmektedir (Seraslan, 1990: 106-107).

Belçika'da yetişkinler arasında spor uğraşının ülkenin sınıf yapısıyla doğrudan ilişkisi vardır. Özellikle kayak, golf, tenis ve eskrim branşları ile ilgili olanlar yüksek sosyal tabakalardan oluşmaktadır. Buna karşıt olarak jimnastik, atletizm, judo, boks, futbol ve hentbol düşük sosyal tabakada daha popülerdir (Renson, 1976:435).

Spor halen artan bir şekilde tüm sosyal kümelerden katılımcılar çekerken, bazı sporlara belirli katmanlarca hakim olunmuştur. Bir toplumda şayet sosyal eşitsizlik varsa, birçok birey genellikle yukarıya doğru mesleki bir hareketlilikle yaşantılarını ve hayatta kalma şanslarını iyileştirmek için uğraşırlar (Mchpherson, B.D., Curtis, J.E, 1989: 183). Amerika'da zencilerin basketbol ve atletizmdeki başarıları bu çabanın en iyi örneğidir. Ancak sayıca çok az bir sporcu profesyonel ve olimpik düzeyde spor kariyerine ulaşabildiği için, bu uğraşı içine girenlerin çoğu hayal kırıklığına uğrar. Ülkemizde de futbol bu şansı yaratmaktadır (Kuter 2003: 1).

Çağın sanayiini yakalamak için geçiş döneminde olan Türkiye henüz emek yoğun sistemden üretim yoğun sisteme geçememiştir. Emek yoğun sistemde üretim sınırlı olmakta ve zaman kaybı oluşturmaktadır. Bu durum, çalışan kesimin gelir seviyesini düşürerek, ek iş (ikinci bir iş) yapmasını gerektirmekte ve spora ayıracak serbest zamanı ortadan kaldırmaktadır.

Türkiye'de özellikle büyük şehirlerde sanayi kuruluşları, yerleşim alanlarında, şehir içinde plansız ve düzensiz bir şekilde yapılaşma göstermektedir. Bu durum iş yerlerinde spor alanlarının yapılmasını engellemekte ve çalışanları boş saatlerinde ve dinlenme saatlerinde spor yapma imkanını ortadan kaldırmaktadır. Bunun örneklerini İstanbul'un Bayrampaşa ve Güngören semtlerinin iş yerlerinde ve fabrikalarında görebilmekteyiz.

Plansız ve çarpık olarak yaşanan sanayileşme ve çarpık kentleşme tüm olumsuzluklarının yanı sıra, sayısal olarak gelişmiş sanayi kuruluşlarının artması ve üretilen ürün çeşitlerinin artması beraberinde serbest zamanın uzamasını ve spor tesislerinin artışı getirecektir. Ayrıca, gelişmiş sanayi ile sportif faaliyetler için gerekli olan ve sportif başarıda önemli yer tutan kaliteli malzemelerin üretimi de sağlanmış olacak, bu sanayi kuruluşları bünyelerinde spor kulüplerini de barındırarak ülke sporunun gelişiminde önemli görevler üsleneklerdir.

3289 sayılı Gençlik ve Spor Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri hakkındaki kanunun 59. maddesinde; Memur ve işçi sayısı 500'den fazla olan kuruluşlar ve fabrikalar, öncelikle kendi personeline beden eğitimi ve spor yaptırmak için ilgili yönetmeliğinde belirtilecek esaslara göre spor

tesisleri yapmaya ve antrenör tutmaya mecburdurlar. Yönetmeliğinde belirtilen süre içerisinde gerekli spor tesislerini inşa etmeyen ve antrenör tutmayan fabrika ve kuruluşlar, sürenin bitiminde ve müteakip her yıl, tebliğ tarihinde çalıştırdıkları her işçi ve memur için, o tarihte yürürlükte bulunan brüt asgari ücretin üçte biri tutarındaki bir cezayı en geç bir ay içinde ödemek zorundadırlar (Resmi Gazete, 1986), denilmektedir.

Bu maddeden anlaşıldığına göre, kurumlara kulüp kurma mükellefiyetinin getirilmesinin esas amacı, kendi personeline spor hizmeti ve imkanı sunmaktır (Seraslan, M.Z. 1989: 45). Bunlarla birlikte; sanayi bölgelerinde yaşayan insanların spor yapabilmesi, kitle sporunun yaygınlaşması, şirket kulüplerinin kurulması ve Türk sporun geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak, ülkemizde bu hedefe, cezai yaptırımların yetersiz oluşu, spor tesislerinin yapılması ve işletilmesinin pahalı oluşu, ülkenin ekonomik durumu, spor alanlarının tahsis edilememesi, vb. nedenlerden dolayı istenilen düzeyde ulaşılamamıştır.

4. EĞİTİM YAPI ÖZELLİKLERİ: Eğitim her husustan önce, insanoğlunun bugünkü ve yarınki yaşamına bir müdahaledir. Eğitimin bu tür müdahale olmasından dolayı, çok çeşitli eğitim anlayışları geliştirilmiştir. Bu eğitim anlayışı, zaman ve ülkelere göre son derece değişiklik göstermişlerdir (Hesapçioğlu, 1994: 29). Eğitimin birçok tanımı yapılmıştır, bunlardan birkaç tanesi şu şekildedir;

Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. Kasıtlı olarak kültürlenmeye eğitim denir (Gezgin, Amman 1993). Seçilen ve denetim altında tutulan bir çevrede (özellikle okul gibi) kişinin, etki altında bulunduğu toplumsal süreç. Kişiler böylece en uygun (optimum) bireysel gelişme ve toplumsal güce, yahut yeterliğe (iktidara) erişebilirler (Erdem, 1982: 161). Eğitimle beraber kullanılan veya birbiri yerine kullanılan “öğretim” ise, kalıcı davranış değişikliğini ifade eder (Aksoy, 2000: 81).

Günümüzde okullar, eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okulda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği eğitim denilince “okulu” anımsatır. Oysa, okul dışında da kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır (Fidan, Erden,;5).

Eğitim, kişinin yaşama etkin bir biçimde uyumunu sağlayan bir etkinliktir. Bu, dünya kurulduğundan beri şu ya da bu şekilde süregelmiştir. Ailede ana babanın, okulda öğretmenin toplumda eğitim-öğretimle görevli yöneticilerin asıl ödevi, çocuğun günlük yaşama daha iyi uyum yapabilmesi için uygun ortamı sağlamaktır. Eğitim, insanı insan yapan en önemli araçtır. Eğitimde amaç insan, araç ise eğitim ve öğretimdir. Eğitimine önem veren

toplumlar, her alanda uzun vadeli fakat bunu yanı sıra optimum ve istikrarlı olarak gelişme gösterirler.

Eğitim gençlerin merak eğilimlerinin tehlikeli boyutlara dönüşmeden tatmin edilmesi ve atlatılmasının tek yoludur. Eğitim bu amacını gerçekleştirmek için çeşitli araçlar kullanır. “Spor ise”, bu araçlar içerisinde gençlere ulaşabilmenin en kolay ve en etkili olanıdır (Kuter, 2003: 4).

Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim ve Orta öğretim okullarında uygulamak üzere, “ders dışı faaliyet programı” adı altında egzersiz programı hazırlamıştır. İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliğinin 9. Maddesinde; “Eğitici çalışmaların planlanıp düzenlenmesi ve yürütülmesi için belli bir süre ayrılır. Bu süre öğrencilerin boş zamanlarını da kapsayacak ve değerlendirecek şekilde olmalıdır” şeklinde belirtilmiştir (Doğan, Uzun: 135). "Okul içi çalışmaların, beden eğitimi ve spor faaliyetlerini özendirme, kendini deneme ve tanıma aracı olarak kullanılması düşünülmektedir. Ders süresinin yetersiz olması nedeniyle yalnız ders içi değil ders dışı faaliyetlere de ağırlık verilmelidir. Bazı yetenekli öğrencilerin erken branşlaşma ve müsabaka ortamı hem onların gelişimini olumsuz yönde etkilemekte hem de diğer öğrenciler ihmal edilmektedir. Programda bu nedenle okul içi ve sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmesi önerilmektedir” (Yaylacı, 2003).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu programı (ders dışı faaliyet programı) incelendiğinde; gerek teori, gerekse uygulama bakımından yeterli ve amaca uygun görünmektedir. Ancak bu program kağıt üzerinde kalmakta ve tam amacına ulaşamamaktadır. Bunun için en önemli sorun, her branş için yeterli elemanın olmaması ve araç, gereç ve tesis eksikliğidir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulları içinde spor salonu olan okul sayısı yok denecek kadar azdır. Ancak, özel okullar reklamlarını yapabilmek için bu konuya önem vermek zorunda kalmışlardır. Okullar arası spor yarışmalarında son yıllarda özel okulların sportif yarışmalarda başarı göstermesi, bu okullarda spora ve spor yoluyla kendilerini tanıtmaya (reklama) önem verilmesinden kaynaklanmaktadır. M.E.B.'na bağlı devlet okullarında ise sportif ve sosyal faaliyetlerin yürütülebilmesi için ayrılan mali kaynaklar ya yetersiz, ya da çok kısıtlı olmaktadır.

Türkiye'de sporun alt yapısının oluşturulması, yeteneklerin keşfedilmesi ve geliştirilmesi görevi, spor kulüplerine ve eğitim öğretim kurumları olarak faaliyet gösteren okullara verilmiştir. Her ne kadar spor kulüpleri bu görevi üstlenmişseler de çocuk, beden eğitimi ve sporu ilk olarak okulda tanımaktadır. Disiplinli, planlı ve düzenli sportif çalışmayı okulda öğrenmektedir. Bu durum, büyük şehirlerin dışında kalan kırsal kesimlerde de aynı şekilde devam etmektedir. Spor kulüplerimizin (büyük ve alt yapıya önem veren birkaç kulüp hariç) günümüzdeki fonksiyonu okullarda önceden keşfedilmiş yetenekleri bünyelerinde toplamaktır. Bundan

da anlaşılıyor ki, Türkiye’de sporun temel bilgileri okullarda verilmektedir. Kulüpler ise sadece bu belli sayıdaki yetenekli bireyleri geliştirmektedir. Okullarda bu görev, başta beden eğitimi öğretmenlerine, okul yöneticilerine ve sporu seven diğer öğretmenlere verilmektedir.

Türkiye’de yıllarca süregelen, sporda alt yapıyı oluşturabilme probleminin ana kaynağı eğitim ve öğretim kurumları olan okullarda spora gereken önemin verilmeyişidir. Okullarda spor için gerekli imkanlar sağlanması halinde, Türk sporu için alt yapının oluşturulması, bilinçli sporcuların yetiştirilmesi, sporun yararlarını bilen psikolojik – fizyolojik olarak gelişmiş nesillerin yetiştirilmesi sağlanmış olacaktır.

Demokratik toplumların eğitim anlayışının başında bireylerin düşüncelerini, beklentilerini özgürce ifade edebilecekleri ortamın yaratılması temel ilke olarak yer almaktadır. Görüldüğü gibi, sadece fikir eğitiminden sorumlu bir eğitim ve öğretim sistemi artık geçerli değildir. Çünkü insan sadece beyinden ibaret değildir. Onun en az öteki kadar eğitime gereksinimi olan bir vücudu ve ruhsal durumu vardır. Bunu sağlayan etkili yolun “beden eğitimi etkinlikleri ve spor” olduğunun anlaşıldıktan sonra, bütün ileri ülkeler bu uğurda hiçbir fedakarlıktan kaçınmamışlar, büyük emekler ve paralar harcamışlar ve çabalarını artırmakta devam etmişlerdir. Bizimse ulus olarak, bu gerçeği teorik olarak kabul ettiğimiz halde henüz uygulama alanına tam olarak aktaramadığımız bir gerçektir (Ateş, 1992:349). 1739 sayılı Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen amaçlara ulaşabilmek için okul öncesi eğitimden başlayarak, eğitimin her kademesinde spor uygulamalarının yer alması gerekir.

B- KÜLTÜREL YAPI ÖZELLİKLERİ

Kültür; Latince kökenli bir kelime olup “cultura” dan gelmekte; “ekin” anlamını taşımaktadır. Kültür kelimesi, tarih boyunca devamlı değişim ve gelişime tabi olarak çok farklı anlamlarda kullanılmış, hatta 164’e varan manalar bile verilebilmiştir (Çetinkaya, 1993: 23).

Kültür hakkında *Tylor*’un verdiği ünlü tarif şudur; “Bilgi, inanç san’at, ahlak, hukuk, örf ve adetlerden ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bütün yeteneklerden oluşmuş karmaşık bütün”. *Tylor*’dan beri kültür hakkında birçok değişik tarifler verilmiştir. Fakat, esas itibarıyla *Tylor*’ un tanımı bugün de kabul edilendir (Dönmezer, 1990: 116). Bir toplumun yaşama tarzı olarak nitelendirilen ve bilgi, inanç, gelenek, örf, adet, sanat, ahlak, araç-gereç, teknik gibi maddi ve maddi olmayan unsurlardan oluşan karmaşık bir bütüne kültür denir (Kızılcılık, 1996: 338). Bazı sosyologlar kültürü belli bir toplumu başka bir toplumdaki ayıran yaşama şekli olarak tanımlamaktadırlar. Yine bunlara göre kültür, ferdi olmaktan çok

sosyal değerler ve davranış sistemidir. Kùltür insanın fizyolojik ve içgüdü hayatıyla ilgisi olmayan organizma üstü bir olaydır (Kantarcıoğlu, 1985:15-16).

Günümüzde, bir toplumun yaptığı ve yarattığı her şey o toplumun kùltürü olarak gör÷lmektedir. Daha açık bir deyişle, bir toplumun yaşamak ve çevresini düzenlemek için yarattığı ve eğitim yolu ile eski kuşaklardan aldığı her şey onun kùltürüdür (Erdem, 1982: 161). Bizde kùltür denince, çoğu zaman sadece bir toplumun yani büyük bir topluluğun ya da bir ulusun bilim, sanat, ahlak, din, hukuk, gelenek, görenek, felsefe ideoloji vb. psikolojik toplumsal yapısını meydana getiren öğelerin toplamı hatıra gelir. Bu yanlış bir anlayış değilse de eksiktir. Çünkü, büyüklüğe ne olursa olsun, her insan grubu ve zümresinin kendi çapında bir kùltürü vardır. Hatta, sadece aile ve her türlü kuruluşlar vb. devamlı olan işbirliği sistemlerinin değil geçici nitelikte olan grupların da kùltüründen söz edilebilir (Tosun, 1990: 141).

Sosyolog için sosyal değişme, sosyal yapıda meydana gelen önemli değişmelerdir. Bu tanımın içerisine yeni normlar, değerler, maddi kùltür unsurları ve sembollerde meydana gelen değişmeler girer. Sosyolog için küçük gruplarda meydana gelen değişmeler ve moda gibi geçici değişmeler önemli değildir; bunun yerine aile, ekonomi, hukuk vb. kurumlardaki değişmeler, sosyal rollerdeki değişmeler ve sosyal ilişkilerde meydana gelen değişmeler önemlidir (Kızılçelik, Ergen 1996: 487). Temel grup ve kurumlar aile, eğitim, ekonomi, siyaset, din ve boş zaman değerlendirme form ve içerik olarak değişebilir, ama örgütlenmiş sosyal yaşamın olduğu her yerde zorunlu olarak bulunurlar. Tüm değişmeler de geçicidir. Heraclius'un dediği gibi, değişmeyen tek şey değişmedir, bunun dışında dünyada hiçbir şey sabit değildir (Fichter, 1994: 166).

Kùltürel yapıyı meydan getiren ve toplumların en çok etkisi altında tutan unsurların en başında “din” gelir. Din, eski toplumlarda en güçlü, en toplayıcı bir sosyal kurum olmuştur. Bu günün laik toplumunda dahi din, toplumsal yaşayışta, kişiler arası ilişkilerde ve kişinin ruhsal hayatında hala önemli ve etkili kurum olmaya devam etmektedir (Tan, 1989: 81).

Din, genel olarak büyük ve üstün, insanın karşı koyamayacağı tabiat üstü ilahi bir varlık tarafından bazı şekiller altında emredildiği kabul olunan kural ve inançlardan oluşmuş bir bütündür. *Durkheim* ise dini, “bütün kısımları birbirine bağlı inanç ve törenlerden (iman ve ibadetten) oluşmuş, kutsal şeylere ilişkin ve mensuplarını aynı bir toplumda birleştiren bir bütün” olarak tarif etmiştir. Din bir sistemdir. Bu sistemin unsurları kurumlar ve ayinlerdir. Dinin temel prensipleri, ayinleri oluşturan ritmik hareketler, rutinler ve imanın belirtiliş biçimleridir (Dönmezer, 1990: 259).

İsa'dan sonraki dördüncü yüzyılın sonlarında girilen ve bin yıl süreyle tüm toplumsal gelişmeyi askıya alan dönemin adı “karanlık çağ”, karanlığın simgesiyle Katolik kilisesidir. Bu dönemde, beden ve ruhu sürekli

bir çatışma durumunda gören ve ruhan üstünlüğüne öncelik veren Katolik töresinin, mantığının doğal uzantısı olarak, vücudu bağımsızlığa mahkum etmek gibi bir fikir ve uygulama geliştiğini biliyoruz (Fişek, 1980: 84) İşte; Antik Olimpiyat oyunları da, bu dönemde Roma İmparatoru Kral Thcdosius' un emriyle (İ. S. 393) sona ermiştir. Sadece soylu sınıflara yedi şövalye becerisi kapsamında (av, ok atma, satranç, müzik, şiir, ata binme ve yüzme) için izin verilmiştir. Spor daha sonra on beşinci yüzyıldan başlayarak ortasının güçlenmesine bağlı olarak toplumun bütün olarak laikleşmesi sonucu dinsel baskılardan kurtulmaya başlamıştır (Kuter, 2003: 2).

Oysaki, İslam dininin doğması ve Hz. Muhammed Hazretlerinin Hadisleri spor ve beden sağlığı konularında günümüz dünyasına yol gösterecek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (TMOK., 1988: 12). İslam, din olarak çeşitli sebeplerle mensuplarını spora teşvik etmiştir. Bundan dolayı Müslümanlar as-ı saadetten itibaren Hz. peygamber (s.as)'in tavsiye ettiği sporlarla meşgul olmuşlardır (Adam, 2003:338). Hadis kitapları araştırılacak olursa, Hz. Muhammed'in, çağındaki gençleri maharet sahibi olmaya teşvik ettiği görülür. Sportif oyunları eğlencelerin dışında tutarak, bu sportif oyunları teşvik etmiştir. Bu gruba yüzme, binme, atma, koşma ve güreş girer. *Örneğin*; "Oğullarınıza ok atmayı öğretiniz, ok atmakla oyalanmak, boş yere geçirilen zamanların en hayırlısıdır." "Eğlenin oynayın, çünkü dinimizde kabalık, katılık görmekten hoşlanmam" diye buyurmuştur (Canan, 1993: 135-155, 137).

Hadislerdeki bu açıklığın desteği ile Emevi ve Abbasi halifeleri zamanında, at yarışları, ok atma, yüzme, koşular düzenleme gibi spor ve eğlencelerin önem kazandığını görüyoruz. Araplar, İran ve Türkistan içlerine girdikten sonra, bu ülkelerde rağbette olan küre, çöğen, fındık atma, satranç ve bunun gibi başka oyunları, ele geçirdikleri ülkelerin eski sahiplerinden öğrenmişlerdi (TMOK., 1988: 13).

Dini inançlar, kültürel yapıyı oluşturan aile, gelenek, dil, hukuk, sanat ve ahlak gibi diğer öğeleri etkilemiş, bu da sportif faaliyetlerin gelişimini etkilemiş ve her ulusun ata sporlarını doğurmuştur. Türkler, tarihte spora çok yatkın olmuşlardır. Hareketli göçebe yaşamda at binen, cirit atan, güreş tutan Türkler, yerleşik düzene geçince spora daha çok zaman ayırabilmişlerdir. Bazı spor dalları zamanla çok gelişmiş ve ata sporuna dönüşmüştür. Yetenekli sporcular saray çevrelerinde korunmaya alınmış ve adları günümüze kadar uzana pehlivanlar tekkesi, ok meydanı, cirit düzü gibi yerlerde sportif etkinlikler kurulmuştur (Karasüleymanoğlu, 1989: 7).

Eski Türk devletlerinden olan Memlukularda Türk sporu doruk noktasına ulaşmıştır. Ordularındaki sistemli spor hareketlerini, Orhan Bey zamanında Osmanlı Devleti için örnek alındığı bilinmektedir (İşcan, 1988: 27-53.) Türkler Savaş eğitimi olarak binicilik, atıcılık, güreş ve top oyunu gibi spor dallarına önem verirlerken, halkın ilgisini de çekmek için müziği

de ilâve eden ilk millettir. Bugün bile diğer ülkelerde yalnız bale müzikle yapılır. Halbuki her yarışmadan önce ve yarışma sırasında davul-zurna ile spor yaygınlaştırılmış ve toplumun her kesimini bu yola doğru çekmişlerdir. Anadolu'da düzenlenen bütün güreş müsabakalarında hâlâ davul-zurna vardır ki; tâ eskilerden gelen gelenek sürdürülmektedir (Gençlik ve Spor, 1974:25).

Türkler, serhat boylarında hem sporcu yetiştirmek hem de savaşa hazırlık bakımından din adamları sporcuları beslemiş onları yetiştirmişlerdir. Bu durum o çağlarda ata sporlarımızın gelişmesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, İslamiyet'in din anlayışı ahlaki değerler üzerinde etkili olarak evrensel sporların uygulamasında olumsuz etki yapmıştır. Ancak, günümüzde çağın gerekleri kültürel yapımızı değiştirmeye zorlamış ve bu faktörler spor üzerinde fonksiyonunu yitirmiştir.

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59. maddesinde “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” şeklinde belirtilmiştir (TC. 1982 Anayasası 1995). Anayasada, her yaştaki vatandaşlar için beden eğitiminin sağlanması devletin görevi olarak belirtilmiştir.

Spor, tüm insanlar içindir. Sporla her insan özgün yaşamını yeniden bulur, bu sırada bütün insanlarla bütünleştiği bir etkinliğe ve denemeye girer. “Herkes için Spor” ve “Yaşam Boyu Spor” sloganları tüm dünya ülkelerinde benimsenmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. (Erdemli 1996: 66).

Günümüz dünyasında spor, dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, meslek ve benzeri herhangi biyolojik, sosyal ve kültürel ayırım kabul etmeden, tüm insanları ilgilendiren “evrensel bir olgu”ya dönüşmüştür (Amman: 1999).

Spor, dinleri, dilleri, ırkları, eğitim düzeyleri, sosyal konumları ne olursa olsun aynı kurallar içerisinde insanları bir araya getiren, yarıştıran, farklı toplumlar arasında iletişimi sağlayabilen, insanların toplumsal yaşamına derinlemesine girebilen, ve aynı zamanda toplumsal yapıya göre biçimlenebilen bir olgudur. Antik çağdan günümüze kadar spor, sosyal yapının değişimiyle zaman, zaman olumsuz etkilenmiş ancak günümüzde, müzikte olduğu gibi tüm dünyada konuşulabilen evrensel bir dil niteliği kazanmıştır.

Dünya üzerinde kültürel temas ve etkileşimler sonucunda bugün hiçbir insan topluluğu tamamıyla tek bir kültür örüntüsünün aynı cinsten bütünlüğü içerisinde kalamamaktadır (Kızılcılık, 1996: 262). Spor müsabakaları, kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları, düzenlendikleri yerin yemek yeme alışkanlıkları, halk oyunları, folk müziği, tarihi ve turistik yerlerinin tanıtılmasına da olanak

verdiğinden, değişik kültürlerin tanınması için önemli fırsatlardır (Kuter, 2003: 1).

Görüldüğü gibi spor her ülkede ve her dönemde önemli bulunmuş ve içinde gerçekleştiği toplumun sosyal yapısına ve siyasal yönetimine bağlı olarak biçimlenmiştir.

SONUÇ

Genel olarak sosyal yapıların spora etkilerini şöyle sıralayabiliriz;

- Sosyal yapı özellikleri, (fiziksel ve kültürel yapı) her toplumda kendine özgü spor dallarının doğmasına neden olmuştur. Türklerde'de Ata Sporumuz dediğimiz spor dallarını doğurmuştur.
- Günümüzde evrensel sporda başarı, sosyal yapı gelişmişliğinin göstergesi halini alarak, toplumları sevince ya da yasa sürükleyebilen bir olgu olmuştur.
- Sosyal yapı özelliklerinden fiziki yapı gelişmişliği dolaysız olarak spordaki başarıyı da arttırmaktadır.
- Sosyal yapı özelliklerinden kültürel yapı çağlar boyu bazen spor gelişiminde olumlu etkiler gösterirken, bazen de olumsuz etkiler göstermiştir.
- Kültürel yapıyı meydana getiren unsurlardan biri olan ve toplumları en çok etkisi altına alan faktörlerin başında din gelmektedir. İslam dini sporun her çeşidini teşvik etmiş; ancak, ahlaki değerler bazı evrensel spor dallarının gelişimini olumsuz etkilemiştir.
- Günümüzde ise spor, Türkiye'de ve bütün dünyada evrensel bir dil niteliği kazanmış, insanların toplumsal yaşamına derinlemesine girmiş ve toplumsal yapıya göre biçimlenmiş bir olgudur.
- Genç nüfus yoğunluğu gelişmiş ülkeler açısından her zaman avantaj konumunda iken, gelişmemiş ülkelerde dezavantaj oluşturmakta, hatta önemli sorunlar yaratmaktadır. Ülke nüfusunun sporda avantaj olabilmesi için genç nüfusun yoğunluk göstermesi tek başına yeterli olmamaktadır. Bir ülkenin genç nüfus potansiyeli o ülkenin sosyal yapısı (fiziki ve kültürel yapısıyla) tarafından da desteklenirse, spor alt yapısının oluşturulmasında ve uluslar arası sporda başarıda avantaj sağlayan bir olgu olacaktır.
- Türkiye'de yıllarca süregelen, sporda alt yapıyı oluşturabilme probleminin ana kaynağı eğitim ve öğretim kurumları olan okullarda spora gereken önemin verilmeyişidir. Okullarda spor için gerekli zemin oluşturulursa, Türk sporu için alt yapının

oluşturulması, bilinçli sporcuların yetiştirilmesi, sporun yararlarını bilen psikolojik – fizyolojik olarak gelişmiş nesillerin yetiştirilmesi sağlanmış olacaktır.

- Gelir seviyesinin yüksek oluşu sporun gelişiminde tek başına yeterli olmamakla beraber; ekonomik gelişmişlik sürecini tamamlamış ülkelerde boş zaman ortamı da kendiliğinden doğmaktadır. Boş zaman ortamı profesyonel sporcular için bir şey ifade etmemekte; ancak, amatör sporcular ve çalışan kesimin spor yapabilmesi için gerekli olan bir unsurdur.
- Şehirleşme ve sanayileşme sportif faaliyetler üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkili olmaktadır. Şehirleşme ve sanayileşme ile sportif faaliyetlerin gelişmesi sırasında paralellik vardır.

KAYNAKLAR

- ADAM, Hüdaverdi (2003). **İslam ve Spor**. Sakaya Üniversitesi, Eğt. Fakültesi Dergisi, sayı: 6.
- AKSOY, Mustafa (2000). **Sosyal Bilimler ve Sosyoloji**. Alfa yay. İstanbul. s. 81.
- ATEŞ, M. (1992). **Demokrasi ve Spor Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı:1**, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi Yay, İzmir, s. 34.
- AMMAN, M. Tayfun (1999). **Dünyada ve Türkiye’de Spor Sosyolojisi**. M.Ü. Dinamik Spor Bilimleri Dergisi, sayı: 1. s. 74.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1987). **Eğitim Psikolojisi**. 6. Baskı, Ankara, s. 2-3.
- CANAN, İbrahim (1993). **Hadis Ansiklopedisi, Akçağ Yay**. İstanbul, (7. Cilt, s. 135-155, 12. Cilt, s. 137).
- ÇETİNKAYA, Hasan (1993). **Kültür ve Eğitim**. M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı: 5, İstanbul. s. 2.3.)
- DOĞAN, Ahmet. R., UZUN, Pırağa,. **Eğitim Mevzuatı**, Uzun Yayınevi, Trabzon. s.135.
- DÖNMEZER, Sulhi (1990), **Sosyoloji**. 10. Baskı. Beta yay. İstanbul. s. 259.
- ERKAL, Mustafa (1992). **Sosyolojik Açıdan Spor**. 2. Baskı, İstanbul, s. 49-90.
- ERDEM, Süleyman (1982). **Sosyoloji**. 6. Baskı. İstanbul. s. 161.
- ERDEMLİ, A. (1996). **İnsan, Spor ve Olimpizm**, Sarmal yayınevi, İstanbul, s. 66 <http://www.spor bilim.com>
- FİDAN, Nurettin, ERDEN, Münire. **Eğitim Bilimine Giriş**, Repa Eğitim Yay: 1. s. 5.
- FİCHTER, J. (1994). **Sosyoloji Nedir**, Çev: Çelebi, N., Atilla Kitabevi, Ankara, s. 166.
- FİŞEK, Kurthan. (1989). **Spor Yönetimi**, A.Ü.S.B.F. Yayın no: 445, Ankara, s. 84.
- GEZGİN, M.F., AMMAN, T. (1993). **Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu**, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Manisa.

- HESAPÇIOĞLU, Muhsin (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Beta Yay. İstanbul. S. 29.
- İŞİĞİÇOK, Erkan (2003). **Türkiye’de Gelir Dağılımı ve 1987-1994 Gelir Dağılımı Araştırmalarının Bir Analizi**, s. 1.
<http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/1/isigicok/erkan.html>.
- İŞCAN, F. (1988). **Türklerde Spor**, M.E.B. Basımevi, Ankara. s. 27-53.
- KALE, Rasim. (17-18 Kasım 1994). **Toplum ve Olimpik Başarı, Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu**, İstanbul, 249.
- KANTARCIOĞLU, S. (1985). **Atatürk’ün Kültür Anlayışı (Çağdaş Kültür ve Medeniyet Kavramları Işığında)** Yeni Forum, s. 15-16.
- KARASÜLEYMANOĞLU, A., (1989). **Yeni Boyutlarıyla Spor**, II. Baskı, Engin Yayınları, s. 7.
- KIZILÇELİK, S., ERGEN (1996). **Y. Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**, Saray Kitabevi, İzmir, s. 487-338-262. <http://www.spor bilim.com>
- KUTER, Murat, KUTER, Füsün Öztürk (2003). **Sporun Toplumsal Boyutu-Spor Kültürü**. [http:// www. Spor bilim.com](http://www.Spor bilim.com).
- MCHPHERSON, B.D., CURTIS, J.E., LOY, J.W., (1989). **The Social Significance of Sport, Human Kinetics Book**, Champaign Illinois, s. 183.
- M.E.G.S.B. (1974). **Gençlik ve Spor**, Ankara , s. 25.
- OLİMPİYATLAR (2003). [http:// www. Sporcv.com](http://www.Sporcv.com).
- RENSON, R. (1976). **Social Status Symbolism of Sport Stratification**, Hermes, s. 435.
- RESMÎ GAZETE: 28.5.1986. say: 191120.
- SERASLAN, M. Zahit, **Spor Pazarlaması Sporun Kitlelere Yaygınlaştırılmasında Pazarlama Tekniklerinden Yararlanma (Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, İstanbul, 1990.
- SERASLAN, M. Zahit (1989). **Kurum Kulüplerinin Kuruluş Amaçları ve Türk Sporu İçerisindeki Yeri**. M.Ü. Spor Bilim Dergisi, sayı:1, İstanbul. s. 45.
- SPOR ANSİKLOPEDİSİ. **Morpa Kültür Yay.** İstanbul, s. 135.
- TAN, Hasan. (1989). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. M.E.G.S.B Yay. İstanbul, s. 81.
- TAŞAR, Mustafa (2003). **Türkiye ve 21. Yüzyıl, Ekonomi**. s. 1.
[http:// www.mustafatar.gen.tr/yayinlar/düşünce/ekonomi.htm](http://www.mustafatar.gen.tr/yayinlar/dusunce/ekonomi.htm)
- T.M.O.K, (1988). **Olimpik Hareket**, İst. s, 12-13.
- TOLAN, B. (1983). **Toplum Bilimine Giriş**, Savaş Yay. Ankara, s. 277.
<http://www.spor bilim.com>
- TOSUN, K. (1990). **Yöntem ve İşletme Politikası**. İstanbul, s. 141.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI 1982. Kocaoluk Yayınları. İstanbul, 1995.
- YAYLACI Filiz (2003). **İlköğretim Okulları Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi**.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/yayla0.htm>